

Draaiboeken

Docententraining Ouderavond

Project **Loving me, loving you**,
preventie van relatiegeweld bij jongeren

Draaiboeken Docententraining en Ouderavond

Tekst: Drs. J.M. (Anja) Bakker

Uitgave: GGD Nieuwe Waterweg Noord, januari 2006

De draaiboeken zijn te bestellen bij GGD Nieuwe Waterweg Noord,
de tekst is eveneens te downloaden van de website: www.lovingmelovingyou.nl

INHOUDSOPGAVE

Deel 1: Docententraining ‘Loving me, loving you’	4
1. Inleiding	4
1.1 Belangrijk bij de begeleiding	4
1.2 Groeperingsvorm carré.....	4
1.3 Doel van de eerste bijeenkomst	4
1.4 Programma eerste bijeenkomst.....	5
1.5 Programma tweede bijeenkomst	5
2. De eerste bijeenkomst.....	6
2.1 De voorbereiding	6
2.2. Introductie en kennismaking	6
2.3 Kennisquiz	8
2.4 Korte inleiding.....	9
2.5 Film.....	10
2.6 Nabespreken	11
2.7 Oefening ‘normen en waarden’	12
2.8 De geweldsspiraal (relatiedynamiek).....	13
2.9 Afsluiten.....	14
3. De tweede bijeenkomst	15
3.1 Welkom, terugblik vorige keer	15
3.2 Signaleren	15
3.3 De zorgstructuur op school.....	16
3.4 Sociale kaart en regionaal hulpaanbod huiselijk geweld	16
3.5. Kennismaking met het lesmateriaal.....	17
3.6 Evaluatie.....	17
3.7 Afsluiten.....	17
Bijlagen	18
- Kennisquiz.....	18
- Sociale kaart regio Nieuwe Waterweg Noord.....	19
- Evaluatieformulier voor de deelnemers	21
Deel 2: Ouderbijeenkomst ‘Loving me, loving you’	24
1. Inleiding	24
2. De organisatie	25
2.1 Wel of geen ouderavond over verkeringsgeweld?	25
2.2 Wanneer een ouderavond over ‘Loving me, loving you’?	26
2.3 Wie presenteert de ouderavond?	26
2.4 Benodigdheden en kosten	26
3. Checklist voorbereiding	27
4. De ouderavond	28
4.1 Module 1: Algemene informatie over ‘Loving me, loving you’ en presentatie dvd.....	28
4.2 Module 2: Interactieve werkvorm over de leuke en minder leuke kanten van verkering.....	30
4.3 Module 3: Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld	31
4.4 Module 4: De interne zorgstructuur op school	31
Bijlage: Voorbeeld uitnodigingsbrief aan ouders.....	32

DEEL 1: DOCENTENTRAINING ‘LOVING ME, LOVING YOU’

1. INLEIDING

Dit draaiboek is een programma ter ondersteuning van trainers (GGD-medewerkers/schoolmaatschappelijk werkers/preventiewerkers Riagg) bij de docententraining van ‘Loving me, loving you’, preventie van relatiegeweld bij jongeren.

U kunt dit draaiboek integraal gebruiken of daar eigen veranderingen in aanbrengen.

De training bestaat uit twee bijeenkomsten van tweeënhalf uur.

De eerste bijeenkomst gaat voornamelijk over achtergronden van relatiegeweld. In de tweede bijeenkomst wordt het lespakket behandeld. Ook wordt dan aandacht besteed aan signaleren, begeleiden en doorverwijzen van jongeren, de wijze waarop een school dit kan regelen.

1.1 BELANGRIJK BIJ DE BEGELEIDING

Als trainer begeleidt u het programma en laat u de deelnemers zoveel mogelijk zelf hun zaken verwoorden en oplossen. Alleen daar waar uw deskundigheid aan bod komt kunt u inhoudelijk op vragen ingaan.

Uw reacties als trainer op vragen kunnen zijn:

- Wat zou u zelf doen?
- Wie wil daarop reageren?
- Wie heeft een andere reactie?
- Heeft de school daar regels/protocol voor?

Als de docentengroep uit meer dan 4 deelnemers bestaat, deel dan bij sommige programma-onderdelen de groep op in meerdere groepjes van 3 of 4 deelnemers.

Het nabespreken kan het beste met de hele groep plaatsvinden, omdat dit de uitwisseling en deskundigheid bevordert. Bovendien geeft het u als begeleider meer mogelijkheden voor interventie.

Laat vragen zoveel mogelijk door de deelnemers zelf beantwoorden en vraag wat het beleid van de school hierbij is.

1.2 GROEPERINGSVORM CARRÉ

Wellicht is de bijeenkomst in een klassenlokaal. Zorg ervoor dat er tijd is om een eventuele klassikale opstelling te veranderen in een carrévorm. Deze komt de interactie ten goede.

1.3 DOEL VAN DE EERSTE BIJEENKOMST

- vergroten van kennis over achtergronden en gevolgen van relatiegeweld
- bewustwording van eigen attitudes, normen en waarden

1.4 PROGRAMMA EERSTE BIJeenKOMST

activiteit	zie paragraaf	tijd
Introductie en kennismaking	(2.2)	30 min
Kennisquiz	(2.3)	15 min
Inleiding: wat is huiselijk geweld en wat is de relatie met verkeringsgeweld	(2.4)	15 min
Film	(2.5)	15 min
Nabespreken film	(2.6)	15 min
<i>Pauze</i>		15 min
Oefening 'normen en waarden'	(2.7)	30 min
De geweldsspiraal	(2.8)	10 min
Afsluiten	(2.9)	5 min

1.5 PROGRAMMA TWEEDE BIJeenKOMST

activiteit	zie paragraaf	tijd
Welkom, terugblik vorige keer	(3.1)	10 min
Signaleren	(3.2)	40 min
De zorgstructuur op school	(3.3)	15 min
Sociale kaart	(3.4)	5 min
<i>Pauze</i>		15 min
Kennismaking met lesmateriaal	(3.5)	50 min
Evaluatie	(3.6)	10 min
Afsluiten	(3.7)	5 min

2. DE EERSTE BIJENKOMST

2.1 DE VOORBEREIDING

Zet het programma van de bijeenkomst van te voren op een flip-over. Zorg ervoor dat de aanwezigen naambordjes hebben en leg viltstiften klaar.

a. Benodigdheden

Naamkaartjes
Flip-over
Pennenviltstiften
Beamer/laptop of overhead projector/sheets
Video/dvd
Televisie
Videorecorder/dvd-speler

b. Tips voor de cursusleiders bij de eerste bijeenkomst

- Zorg voor een veilige sfeer.
- Bedenk dat de eerste bijeenkomst een soort ‘trendsetter’ is voor het hele project.
- Probeer de cursisten positief te benaderen, speel in op de deskundigheid van de docenten. Bevestig tips, ideeën, vaardigheden van de docenten.
- Houd de stukjes theorie kort en krachtig. We adviseren om de cursisten niet langer dan 15 minuten achter elkaar te laten luisteren. Wissel dan altijd af met een andere activiteit zoals gelegenheid tot vragen stellen, discussie, oefening etc.
- Let op: cursief gedrukte tekst is een voorbeeldtekst en kunt u zelf ‘vertalen’ naar de cursisten.

2.2 INTRODUCTIE EN KENNISMAKING

a. Inleiding

Stel uzelf voor en vertel in het kort iets over het project en de training.

b. Huishoudelijke mededelingen

- cursusdata en eventueel andere projectdata
- afwezigheid telefonisch melden
- koffie/thee en pauze
- vertrouwelijke informatie blijft binnen de groep

c. Kennismakingsronde

Zorg dat de deelnemers een naambordje hebben. Maak een kennismakingsronde. Vraag de deelnemers zich voor te stellen en direct ook aan te geven waaraan ze denken bij ‘huiselijk geweld’. Gebruik hierbij een flip-over met in het midden geschreven ‘huiselijk geweld’.

Deelnemers kunnen het volgende noemen

- daders
- slachtoffers
- slaan, schoppen
- getuige zijn
- seksueel misbruik
- politie
- alcohol
- ziekenhuis
- bont en blauw
- angstig

- opvoedingsproblemen
- schaamte
- schuld

Ga als begeleider in op de verschillende ingangen binnen huiselijk geweld en geef aan waar deze training zich op richt.

De verschillende ingangen kunnen zijn:

- wie zijn daders, wie zijn slachtoffers: de relatiedynamiek
- verschillende vormen van huiselijk geweld (inleiding)
- huiselijk geweld als strafbaar feit, rol van politie en justitie
- lichamelijke, psychische, maatschappelijke gevolgen van huiselijk geweld
- oorzaken van huiselijk geweld, risico- en beschermende factoren, sociaal-culturele invloeden

d. Doelen en opzet van de cursus

Vertel wat de hoofddoelen van de cursus zijn en wat de deelnemers kunnen verwachten van de opzet van de cursus.

Hoofddoelen van de training zijn:

- Vergroten van kennis over achtergronden van relatiegeweld
- Bewustwording van eigen attitude, normen en waarden
- Vertrouwd raken met lesmateriaal 'Loving me, loving you'
- Signaleren, opvangen en verwijzen

De opzet van de training is als volgt.

Beide bijeenkomsten worden voor een deel besteed aan het overdragen van informatie. De volgende onderwerpen komen hierbij aan de orde:

- wat is huiselijk geweld, aard en omvang
- wat is de relatie met verkeringsgeweld
- de voortekenen van verkeringsgeweld
- risicofactoren en beschermende factoren
- de invloed van opvoeding, sociaal culturele omgeving, rolverwachtingen, ideaalbeelden, normen en waarden
- de geweldsspiraal
- de gevolgen van relatiegeweld bij jongeren
- signaleren, opvang en hulpverlening

De docenten zitten op een training. Dat betekent dat er naast het krijgen van informatie ook wordt 'gewerkt'. Zij moeten oefeningen doen en opdrachten uitvoeren. Ook zullen ze rollenspellen doen. Daarnaast is er ruimte voor discussie en het uitwisselen van ervaringen.

e. Wat gaan we de eerste bijeenkomst doen

Zet het programma van te voren op een flip-over dan weten de cursisten precies wat ze kunnen verwachten:

- kennisquiz
- korte inleiding (Powerpoint-presentatie)
- filmfragmenten en nabespreken
- pauze
- de geweldsspiraal
- afsluiten

2.3 KENNISQUIZ (15 MINUTEN)

Kopieer voor iedere deelnemer de kennisquiz (bijlage 1). Geef de deelnemers even de tijd de vragen door te lezen en te beantwoorden. Bespreek de vragen daarna plenair.

1. **Hoeveel inwoners in de regio Nieuwe Waterweg Noord zijn slachtoffer van huiselijk geweld.¹**
  - a. **18.000**
  - b. **90.000**
  - c. **1.500**

De NWN-regio heeft ongeveer 183.000 inwoners. Er is nog geen onderzoek gedaan naar het aantal slachtoffers in onze regio. Wel houdt de politie sinds enkele jaren registratiecijfers van meldingen en aangiften bij. De registratie ervan is nog niet optimaal, maar wordt geschat op jaarlijks ongeveer 1.800 meldingen. Dit is het topje van de ijsberg: slechts 12% meldt huiselijk geweld, wat zou betekenen dat er jaarlijks circa 15.000 slachtoffers zijn. Landelijk onderzoek geeft aan dat 10 tot 50% van de Nederlandse bevolking gedurende zijn/haar leven ooit slachtoffer van niet incidenteel huiselijk geweld is geweest. Gerekend naar het aantal inwoners in onze regio zou het gaan om tussen de 18.000 en 90.000 slachtoffers.

2. **Is er een verschil wat betreft vóórkomen van huiselijk geweld tussen de grote gemeenten en kleine gemeenten?**
  - a. **ja, in grote gemeenten komt het vaker voor**
  - b. **nee, er is geen verschil**
  - c. **ja, in kleine gemeenten komt het vaker voor**

Uit onderzoek in Limburg blijkt dat huiselijk geweld in grote gemeenten iets vaker voor komt, maar het verschil is niet groot.

3. **Op welke leeftijd komt huiselijk geweld het meest voor?**
  - a. **in de leeftijdsgroep 0-25 jaar**
  - b. **in de leeftijdsgroep 25-50 jaar**
  - c. **in de leeftijdsgroep 50 jaar en ouder**

Huiselijk geweld komt het meest voor in de leeftijdsgroep 0-25 jaar. Het gaat dan vooral om lichamelijk en geestelijk geweld. Seksueel geweld vindt bij jongeren en volwassenen in gelijke mate plaats. Naar mate mensen ouder worden neemt de kans op slachtofferschap af. Jongens worden vooral slachtoffer van huiselijk geweld op jonge leeftijd.

4. **Hoeveel jongeren (12-18 jaar) zijn slachtoffer van verkeringsgeweld?**
  - a. **1 : 15**
  - b. **1 : 5**
  - c. **1 : 25**

Afhankelijk van de leeftijd verschilt de prevalentie. Wanneer ook verbale agressie wordt meegeteld, worden cijfers tussen de 21% en 45% gerapporteerd. De meeste onderzoeken gaan uit van 1:5 jongeren. In onze regio zou het dan gaan om ongeveer 2.500 jongeren.

5. **Is er een samenhang tussen het risico op verkeringsgeweld en het opleidingsniveau van de slachtoffers en daders?**
  - a. **ja, daders en slachtoffers zijn vaker laag opgeleid**
  - b. **nee, er is geen samenhang**
  - c. **ja, daders zijn vaker laag opgeleid, maar voor slachtoffers is er geen samenhang**

---

¹ Pas deze vraag aan de eigen regionale situatie aan.

Er is geen verschil in het risico op slachtofferschap van relatiegeweld tussen laag- midden- en hoogopgeleiden. Daders van relatiegeweld zijn wél vaker laag opgeleid. Ook is er een samenhang gevonden tussen inkomen en huiselijk geweld: mensen met een laag inkomen lopen meer risico slachtoffer te worden.

6. Speelt etniciteit een rol in het risico om slachtoffer te worden van verkeringsgeweld?

- a. ja, jongeren van allochtone afkomst lopen meer risico
- b. nee, etniciteit speelt geen rol
- c. ja, verkeringsgeweld komt vaker voor bij jongeren van autochtone afkomst

Met betrekking tot huiselijk geweld onder allochtonen in Nederland is onderzoek gedaan in 2002. In dat onderzoek werd gevonden dat 24% van de allochtonen slachtoffer is van huiselijk geweld. Dit is een veel lager percentage dan gevonden in de autochtone populatie (45%), hoewel dezelfde onderzoeksmethode werd gebruikt. De onderzoekers geven aan dat er waarschijnlijk sprake is van een onderschatting van het percentage slachtoffers onder allochtonen, er zijn aanwijzingen dat partnermishandeling bij deze groep vaker voor komt. Zo is meer dan de helft van de vrouwen in de Amsterdams vrouwenopvang van allochtone afkomst. Het Limburgse onderzoek laat zien dat mensen van Surinaamse, Antilliaanse of Arubaanse herkomst meer risico lopen om slachtoffer te worden dan autochtonen. Voor Turken en Marokkanen is het risico net zo groot als voor autochtone Nederlanders.

7. Zijn meisjes vaker slachtoffer van verkeringsgeweld?

- a. nee, jongens en meisjes lopen even veel risico
- b. ja, meisjes zijn vaker slachtoffer, jongens vaker dader
- c. nee, jongens zijn vaker slachtoffer

Over de samenhang tussen geslacht en het risico op slachtofferschap bestaat geen eenduidigheid. Naar slachtofferschap van mannen en jongens is nog niet veel onderzoek gedaan. Wanneer alleen gevraagd wordt naar seksueel misbruik en mishandeling, dan blijken met name meisjes slachtoffer te zijn. Ook is de intensiteit van het geweld bij meisjes vaak hoger dan bij jongens (hogere frequentie, langere duur en meer lichamelijk letsel). Het risico op psychisch geweld is voor jongens en meisjes even groot.

2.4 KORTE INLEIDING

'Loving me, loving you' gaat over van relatiegeweld onder jongeren. In Engelstalige landen wordt deze vorm van relatiegeweld aangeduid met 'dating violence': al tijdens de verkeringstijd vindt er mishandeling plaats en wordt er geweld gebruikt. Verhoudingsgewijs komt dating violence veel voor. Circa 20% van de jongeren heeft ervaring met geweld in een dating-relatie. Uit onderzoek onder vrouwelijke slachtoffers blijkt dat driekwart van de vrouwen aan het begin van de (later) gewelddadige relatie tiener was (14-20 jaar). De partner was in veel gevallen hun eerste 'echte' vriendje, waarmee zij hun eerste romantische ervaringen hadden.

Als we uitgaan van de statistieken, dan is het heel waarschijnlijk dat er leerlingen in uw klas zitten die al in een geweldsrelatie zitten of hierop grote risico lopen. Verkeringsgeweld kan vele vormen aannemen, zoals psychisch en emotioneel geweld, fysiek geweld en seksueel geweld.

Voorbeelden van psychisch en emotioneel geweld zijn beledigen, uitschelden, vernederen, onder druk zetten, bedreigen, chanteren en isoleren van vrienden en familie.

Fysiek geweld omvat o.a. slaan, schoppen, duwen, aan het haar trekken en wapengebruik.

Zowel jongens als meisjes kunnen fysiek geweld gebruiken, maar jongens gebruiken vaker geweld om controle uit te oefenen over hun vriendin, terwijl meisjes vaker fysiek geweld gebruiken uit zelfverdediging.

Seksueel geweld omvat zowel aanranding en verkrachting als het onder druk zetten of dwingen van de ander tot seksuele activiteiten. Meisjes zijn hiervan vaker slachtoffer dan jongens.

Risicofactoren

De adolescentiefase vormt een belangrijke risicofactor bij het ontstaan van relatiegeweld. In deze fase zijn jongeren bezig los te komen van de afhankelijkheidsrelatie met hun ouders. Dit proces kan gepaard gaan met angsten en onzekerheden. Jongeren zoeken bij dit losmakingsproces dan ook vaak hulp bij anderen: een boezemvriend, een hartsvriendin of een vriendenclub. Extra risico is er voor jongeren die opgroeien in een onveilige gezinssituatie, zoals zelfervaren geweld in de kinderjaren en het getuige zijn geweest van geweld. Maar ook gezinssituaties waarin jongeren weinig serieus worden genomen en té afhankelijk worden gehouden. Vooral jongeren uit onveilige gezinssituaties hebben meer behoefte aan steun, veiligheid en geborgenheid dan jongeren uit veilige gezinnen. Zij zoeken hulp bij een, in hun ogen, sterke vriend of vriendin die geen last heeft van angst en onzekerheden. Wat in eerste instantie aantrekkelijk wordt gevonden in de ander, kan later tot problemen leiden.

Bij (mannelijke) ouders gaat het vooral om een slechte relatie met de vader (afgewezen en beschaamd gemaakt worden) en een ambivalente relatie met de moeder, waardoor deze jongens opgroeien met een 'gespleten' vrouw-beeld. Ouders hebben vaak een negatieve opvatting ten aanzien van vrouwen en de schuld van conflicten wordt vaak bij de vrouw gelegd.

Overige risicofactoren voor zowel ouders als slachtoffers zijn een traditionele seksrolopvattingen, gebrek aan gevoel van zelfwaarde en een inadequate coping stijl. Met name gebrekkige probleemoplossingsvaardigheden zijn een duidelijke risicofactor gebleken. Slachtoffers blijven vaak in de relatie, omdat ze zich afhankelijk voelen en vanuit een laag zelfwaardegevoel een toenemende tolerantie tonen voor geweld. Vaak vergoelijken ze het geweld gepleegd door hun partner. Bij de risicofactoren van ouders valt vooral de rol van middelengebruik op. Het gaat hierbij niet om verslaving, maar om bovenmatig alcoholgebruik als middel om de spanningen de baas te blijven. Een tweede belangrijke persoonsfactor is de attitude ten aanzien van het gebruik van geweld. Geweld wordt gezien als een acceptabel middel om problemen op te lossen.

Bij het ontstaan van dating violence is ook de maatschappelijk culturele factor van belang. In de westerse cultuur worden vormen van overweldigend, bezitterig, jaloers en gewelddadig gedrag gezien als uiting van ultieme liefde en hartstocht. Meisjes moeten het als een compliment zien dat zij in staat zijn zulke gevoelens op te roepen. Angstige reacties van vrouwen worden als charmant gezien; een uiting van haar vrouwelijkheid en (over)gevoeligheid. Veel vrouwen leren te verwachten dat het veilig is als ze zich binden aan een krachtige, agressieve man. In liefdesromans, soapseries en sprookjes wordt gesuggereerd dat als je als vrouw maar doorzet, niet bang bent voor de kwaadaardige kant van de man en blijft geloven in zijn kwetsbare, gevoelige kern, alles wel goed zal komen.

Het wordt van jongens meestal geaccepteerd dat zij zich redelijk onverschillig, enigszins agressief en met stoerheid ontwikkelen. Maar zodra zij een serieuze relatie krijgen, wordt van hen verwacht dat zij hun wilde haren kwijt raken. Van de jonge vrouw wordt verwacht dat zij haar vriend in die richting beïnvloedt. In deze verwachting schuilt het gevaar dat het meisje er van uit gaat dat zij haar vriend te veranderen is en dat zij zich verantwoordelijk gaat voelen voor zijn agressie: zij faalt als het haar niet lukt hem rustiger te maken. Daarnaast kan de sociale druk om 'verkering' te hebben groot zijn. Veel meisjes hebben pas het gevoel dat ze iets waard zijn, iets te betekenen hebben, als ze een serieus vriendje hebben.

2.5 FILM

Er zijn verschillende films en documentaires bruikbaar.

DVD BEHORENDE BIJ HET PROJECT 'LOVING ME, LOVING YOU'

Deze dvd bevat interviewfragmenten met een slachtoffer van verkeringsgeweld, afgewisseld met fragmenten uit de theatervoorstelling 'Raak!' van Johan Cahuzak en informatie over het project 'Loving me, loving you'. Op de dvd is ook een voorbeeld van de workshop 'Loving me, loving you' opgenomen.

De dvd is te bestellen bij Zorn Uitgeverij B.V. telefoon: (071) 514 91 41.

DE JUNGLE VAN DE TIENERSEKS

In 'De jungle van de tienerseks' wordt gesignaleerd dat veel tieners uit kwetsbare milieus het lastig vinden om de grenzen en de gevaren van seksueel gedrag te onderkennen. Internetporno, chatten, videoclipps en straatcultuur dragen er toe bij dat veel jongeren moeite hebben om fantasie en werkelijkheid te onderscheiden. Veel seksueel misbruik is het gevolg van deze verwarring.

Deze documentaire is te bestellen bij de Vara: www.omroep.vara.nl.

'MEISJES' EN 'BOYS', DOCUMENTAIRES VAN MENNA LAURA MEIJER

'Meisjes' is een documentaire over vier jongens van dertien. Ze leren elkaar over het leven en vooral over 'de meisjes'. Samen zijn ze op zoek naar hoe een echte man zich moet gedragen. 'Boys' is het vervolg op 'Meisjes'. Deze documentaire biedt een levendig kijkje in het leven van drie pubermeisjes en hun belangrijkste gespreksonderwerp: jongens.

De documentaires zijn te bestellen bij de Ikon: www.ikonrtv.nl en bij de VPRO.

GEVAARLIJKE LIEFDE

De film 'Gevaarlijke liefde' maakt de problematiek van huiselijk geweld invoelbaar en bespreekbaar. De hoofdpersonen zijn mensen die zelf de invloed van huiselijk geweld op hun leven hebben ervaren en in de film duidelijk maken wat dit voor hun heeft betekend. Vier slachtoffers en een pleger vertellen over het ontstaan van de relatie en het geweld, het voortduren van het geweld, hoe zij geprobeerd hebben het geweld te stoppen, waar ze hulp gezocht hebben en over hun huidige leven.

'Gevaarlijke liefde' is te bestellen bij Bosch Film: www.boschfilm.nl.

Bekijk vooraf de documentaire of film en selecteer een fragment van maximaal 15 minuten.

2.6 NABESPREKEN

Het is belangrijk om eerst aandacht te besteden aan de emoties die de film oproept. Vragen zoals: "Wat roept de film bij u op?" of "Welke scène heeft de meeste indruk op u gemaakt?", nodigen uit om hierover te praten. Vervolgens kan dieper op het thema van de door u gekozen documentaire worden ingegaan.

Discussievragen

- Bij 'De jungle van de tienerseks' gaat het vooral om de invloed van videoclipps, internet en straatcultuur op normen en waarden van jongeren. Hoe kijkt u daar tegen aan? Wat zijn uw ervaringen hiermee?
- In de documentaire worden factoren genoemd die ook een rol kunnen spelen bij het ontstaan van verkeringsgeweld. Welke zijn dat volgens u? Zijn er nog andere factoren te noemen en welke zijn dat?
- De documentaires 'Meisjes' en 'Boys' maken zichtbaar hoe jongens en meisjes tegen het andere geslacht, liefde en seks aankijken. Is dit voor u herkenbaar? Waaraan merkt u dat dit onderwerp 'leeft' in de klas?
- De documentaires gaan over zwarte jongeren. De puberteit overkomt jongeren van alle kleuren. Hoe sterk is het man-vrouw beeld dat jongeren hebben afhankelijk van de etnische achtergrond en hoe gaat u daar in de klas mee om?
- In de documentaire 'Gevaarlijke liefde' komt naar voren dat huiselijk geweld in verschillende milieus en culturen voorkomt. Hoe kijkt u daar tegen aan?
- In de film worden factoren genoemd die een rol spelen in het ontstaan van huiselijk geweld. Welke zijn dat volgens u? Zijn er nog andere factoren te noemen en welke zijn dat?

- In de film 'Loving me, loving you' geeft het slachtoffer aan dat het moeilijk was om met de relatie te stoppen. Hoe kijkt u daarnaar? Wat zijn volgens u factoren die meespelen in het lang voortduren van geweld, zowel bij het slachtoffer als de pleger?

Pauze

2.7 OEFENING 'NORMEN EN WAARDEN'

a. Doel

- het thema verkeringsgeweld bespreekbaar maken
- discussie over waarden en normen in relaties op gang brengen

b. Benodigd materiaal

- bord of flip-over
- krijt of stiften
- kaars
- rode, groene en witte kaartjes (1 van elke kleur per deelnemer)
- briefjes met stellingen

c. Stellingen

1. Binnen een relatie is geweld soms geoorloofd.
2. Als een meisje dat mishandeld wordt niet weg gaat bij haar vriend, dan kiest zij voor deze situatie.
3. Jaloezie en bezitterigheid zijn een teken van liefde, ze horen er een beetje bij als je van elkaar houdt.
4. In een relatie moet je vooral rekening houden met de wensen en behoeften van de ander.
5. Plegers mishandelen uit onmacht.
6. Voorlichting over verkeringsgeweld leidt niet tot het voorkomen ervan. Je moet zoveel dingen in het leven leren uit eigen ervaring. Dat geldt ook voor relaties.
7. Het is ieders eigen verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat hij/zij niet in moeilijkheden komt.
8. Als je wordt mishandeld, maak je het toch gewoon uit!
9. Ouders moet je onmiddellijk op de hoogte brengen als je weet dat hun zoon/dochter een 'verkeerd' vriendje of vriendinnetje heeft.
10. Alcohol en/of drugsgebruik ligt vaak ten grondslag aan geweld in relaties. Daar zou meer aandacht aan besteed moeten worden.
11. Je verantwoordelijkheid als docent gaat verder dan de activiteiten in de klas. Als je hoort dat een leerling zijn vriendin uitscheldt voor domme koe en stomme trut, dan ga je naar hem toe en spreek je hem daarover aan.
12. Elkaar 10 keer op een dag bellen en steeds bij elkaar willen zijn hoort bij verliefdheid.

Kies vijf stellingen of laat de deelnemers stellingen uitzoeken waarover zij de discussie willen voeren.

d. Opdracht

Leg het briefje met de discussiestelling in het midden van de tafel. Elke deelnemer heeft een groen, een rood en een wit kaartje. Iedereen legt dat kaartje op tafel dat het dichtst aansluit bij zijn/haar mening. Groen = mee eens, rood = niet mee eens, wit = geen mening.

Toets de verschillen van meningen. Na een korte discussie krijgt iedereen de mogelijkheid om van kaart te veranderen. Zet in het midden van de tafel een kaars die elke deelnemer kan uitblazen als hij/zij vindt dat er te veel wordt afgeweken van de zaak of de stelling voldoende besproken is. Op het bord of de flip-over schrijft u de stelling en de pro en contra's.

2.8 DE GEWELDSSPIRAAL (RELATIEDYNAMIEK)

De geweldsspiraal beschrijft de processen tussen vrouwen en mannen die kunnen leiden tot geweld. Leg de processen met behulp van Powerpoint-presentatie, flip-over of sheets uit.

Bijna iedereen droomt wel eens van een prachtige, ideale relatie. Jongeren blijken vaak erg hooggespannen verwachtingen van relaties te hebben, deels vanuit hun onervarenheid. Met mooie dromen is niets mis, maar het is wel zinvol een beetje contact te houden met de realiteit. En vooral: steeds je eigen gevoel serieus te blijven nemen.

Veel geweldsrelaties beginnen op de spreekwoordelijke roze wolk. Ervaringen van mensen die in een dergelijke relatie verzeild zijn geraakt, hebben geleid tot het model van de zogenoemde 'geweldsspiraal'. Dit model beschrijft de processen tussen partners die uiteindelijk kunnen leiden tot geweld.

DE GEWELDSSPIRAAL

1. ROMANTISCH IDEEAAL: OP ZOEK NAAR 'DE WARE'

Veel jongeren hebben nog altijd heel romantische ideeën over de Grote Liefde die ze eens ten deel zal vallen. Als ze verliefd worden, geloven sommigen dat ze nu 'de ware' hebben gevonden. Op onbewust niveau kiezen mensen hun partners op basis van:

- herkenning: wat vertrouwd en bekend is (uit gezin van herkomst). Nieuwe manieren om met elkaar om te gaan zijn onbekend en daarom angstaanjagend en onveilig.
- wat je in je leven mist, zoals liefde, macht, zorg, waardering en aandacht. Ze verlangen dat de ander dit gemis compenseert en willen dit ook voor de ander compenseren: de ene partner wil de redder van de ander zijn.

2. BARSTEN IN HET IDEEAAL: HET ONTDEKKEN VAN VERSCHILLEN

Na verloop van tijd begint het romantische ideaal barsten te vertonen, als er verschillen tussen beide partners zichtbaar worden.

3. POGINGEN OM DE RELATIE TE VERBETEREN

Om de relatie te verbeteren, probeert de ene partner (meestal het meisje) de verschillen bespreekbaar te maken en uit daarbij kritiek. Vooral jongens beschouwen dergelijke kritiek soms echter eerder als een aanval op hun persoon.

4. AFWIJZING EN VERDEDIGING

De ander gaat in de verdediging. Vooral jongens doen dat vanuit (een verborgen) angst om het meisje kwijt te raken.

5. DE RELATIE 'REDDEN' DOOR TE SUSSEN EN TOE TE GEVEN

Met name meisjes hebben de neiging zich verantwoordelijk te voelen voor de gevoelens van de ander. Soms negeren ze dan hun eigen gevoelens en richten zij zich naar de behoeften van de partner.

6. HERSTEL VAN HET ROMANTISCHE IDEEAAL

Door de 'reddingsacties' voelt de ander zich weer beter. De relatie lijkt zich weer te hebben hersteld.

De fasen 1 tot en met 6 kunnen zich verschillende keren herhalen. Deze komen overigens ook in niet-gewelddadige relaties voor.

7. TOENEMENDE FRUSTRATIE BIJ DE ENE PARTNER

Door zich steeds meer aan te passen, neemt de frustratie bij de een (meestal het meisje) toe. Dat uit zich bijvoorbeeld in zeuren en klagen.

8. TOENEMENDE FRUSTRATIE BIJ DE ANDER

De ander (meestal de jongen) voelt zich door het geklaag gemanipuleerd. Deze frustratie kan zich uiten in geweld.

9. EMOTIONELE EN FYSIEKE TERUGTREKKING

De ene partner (meestal het meisje) vermijdt sociale contacten.

10. AGRESSIE WORDT GROTER

Het terugtrekkende gedrag roept angst voor verlies van de partner op. Dat leidt mogelijk tot nog meer agressie om de partner én de relatie onder controle te houden.

11. ESCALATIE

De situatie blijft niet langer verborgen. De ene partner (meestal het meisje) probeert zich los te rukken uit de relatie.

2.9 AFSLUITEN

Einde eerste bijeenkomst.

3. DE TWEDE BIJEENKOMST

3.1 WELKOM, TERUGBLIK VORIGE KEER

Ga kort na of er naar aanleiding van de eerste bijeenkomst nog vragen zijn en inventariseer die. Maak onderscheid tussen vragen waarop u zelf of een deelnemer kort kunt ingaan en die waarop u later zult terugkomen. Honoreer vragen altijd door ze een plek te geven!

Wat gaan we de tweede bijeenkomst doen

Zet het programma van te voren op een flip-over, de cursisten weten dan precies wat ze kunnen verwachten:

- signaleren
- de zorgstructuur op school
- sociale kaart
- pauze
- kennismaking met lesmateriaal
- evaluatie
- afsluiten

3.2 SIGNALEREN

Geef kort aan waarom signalering, begeleiding en doorverwijzing belangrijk zijn: dit project roept reacties en vragen op bij leerlingen waarmee ze soms al een tijd rondlopen. Van docenten vraagt dat een alert zijn op signalen van leerlingen. Die kunnen heel verschillend zijn, van vragen of stil vallen tot overdreven reageren.

a. Oefening: belemmeringen bij signaleren

De aanwezigen krijgen onderstaande lijst uitgereikt en gaan in subgroepjes na welke redenen signalering van verkeringsgeweld belemmeren. Plenaire nabespreking.

Welke redenen spelen mogelijk een rol bij het al of niet tijdig zien en bespreekbaar maken van signalen over relatiegeweld bij jongeren?

1. ik vind het een vreselijk onderwerp
2. ik vind het moeilijk om met heftige emoties van leerlingen geconfronteerd te worden
3. ik geloof niet dat verkeringsgeweld bij jongeren zoveel voorkomt
4. ik ben bang dat mijn eigen ervaringen met geweld naar boven komen
5. als ik signaleer zou ik niet weten wat ik er verder mee moet
6. ik vind het lastig om me met privé zaken van leerlingen te bemoeien
7. ik heb het al zo druk met andere zaken
8. ik vind niet dat ik als docent hier iets mee moet doen
9. ik denk niet dat leerlingen zullen toegeven dat ze slachtoffer of dader zijn
10. ik ben bang voor represailles van de dader
11. ik weet niet of ik alles wat verteld wordt wel moet geloven

b. Oefening: inventarisatie van signalen

Doel van deze oefening is de reeds aanwezige kennis over signaleren expliciet te maken. Docenten kunnen op deze manier leren van elkaars ervaringen.

De aanwezigen worden opgesplitst in groepen van 4 personen. Elk groepslid krijgt de opdracht om van enkele (vermoedelijke) slachtoffers van verkeringsgeweld of huiselijk geweld te vertellen wat volgens hem/haar signalen waren die hierop duiden. Plenair worden per subgroep de signalen voorgelezen en de trainer noteert deze op het bord. Aanvullende signalen worden nog genoemd.

In de beginnende relatie zijn al voortekenen aanwezig die kunnen leiden tot geweld:

- het tempo van de relatievorming is zeer hoog, onder druk van partner wordt de relatie al snel serieus en wordt al snel op seksuele omgang aangedrongen
- de partner is bezitterig en snel jaloers, wil dat de ander zich alleen met hem/haar bezig houdt
- de partner is controlerend: wil altijd weten wat de ander doet en waar de ander is
- plotselinge stemmingsveranderingen: het ene moment heel attent en charmant, het volgende moment afwijzend
- de partner eist dat de ander doet wat hij/zij wil en neemt beslissingen voor de ander
- de partner uit vaak kritiek op de ander, ook waar derden bij zijn
- alcohol en/of drugsgebruik
- de partner maakt gebruik van verbaal en emotioneel geweld (schreeuwen, uitschelden, manipuleren, zwart maken bij anderen, proberen de ander zich schuldig te laten voelen)
- de partner verzwijgt of liegt over zijn/haar verleden
- positieve houding ten aanzien van geweld door anderen
- agressief gedrag, spullen kapot gooien
- de partner dwingt de ander iets tegen zijn/haar zin te doen, ook seksueel

c. Signalen

- onzeker gedrag, angst, weinig zelfvertrouwen
- te pas en te onpas ideeën van de partner vertolken
- partner altijd goedpraten
- altijd vergezeld zijn van de partner
- vaak ongelukjes hebben en onverklaarbare verwondingen
- zelden op afspraken verschijnen
- negatief doen over zichzelf en andere meisjes
- verslavingsverschijnselen (medicijnen, tabak, koffie, eten etc.)

Sommige jongeren lopen meer risico om in verkeerde relaties verwickeld te raken dan anderen. Hoe herkent u risicovol gedrag en hoe kunt u deze jongeren ondersteunen om daarmee te voorkomen dat ze in problemen raken?

3.3 DE ZORGSTRUCTUUR OP SCHOOL

Besprek met de deelnemers de zorgstructuur van de school aan de hand van de volgende vragen:

- Hoe is de opvang binnen de school nu geregeld?
- Op welke wijze worden leerlingen op de hoogte gebracht van deze opvang procedure?
- Wie is de vertrouwenspersoon op school?
- Beschikt de school over een actuele sociale kaart en hoe ziet die er uit?

3.4 SOCIALE KAART EN REGIONAAL HULPAANBOD HUISELIJK GEWELD

Deel de regionale sociale kaart uit en geef eventueel een toelichting bij voor de deelnemers onbekende organisaties of instanties. Als voorbeeld vindt u in de bijlage de sociale kaart van de regio Nieuwe Waterweg Noord.

Pauze

3.5. KENNISMAKING MET HET LESMATERIAAL

Als de dvd 'Niet bij mij!' niet tijdens de eerste bijeenkomst is vertoond, dan kunt u deze eerst laten zien. Informatie over het theaterstuk 'Raak!' en de handleiding voor de workshop zijn op te vragen bij Zorn Uitgeverij B.V.

Het lesmateriaal bestaat uit een docentenhandleiding en leerlingenbrochures. In de docentenhandleiding vindt u een toelichting op het leerlingenboekje per pagina uitgewerkt.

Bespreek tijdens dit onderdeel ook de ouderavond (zie draaiboek ouderavond).

3.6 EVALUATIE

Vraag iedereen met één woord te zeggen wat men van de training vond. Laat het evaluatieformulier invullen en achterlaten.

3.7 AFSLUITEN

BIJLAGEN

KENNISQUIZ

1. Hoeveel inwoners in de regio Nieuwe Waterweg Noord zijn slachtoffer van huiselijk geweld.²
  - a. 18.000
  - b. 90.000
  - c. 1.500

2. Is er een verschil wat betreft voorkomen van huiselijk geweld tussen de grote gemeenten en kleine gemeente?
  - a. ja, in grote gemeenten komt het vaker voor
  - b. nee, er is geen verschil
  - c. ja, in kleine gemeenten komt het vaker voor

3. Op welke leeftijd komt huiselijk geweld het meest voor?
  - a. in de leeftijdsgroep 0-25 jaar
  - b. in de leeftijdsgroep 25-50 jaar
  - c. in de leeftijdsgroep 50 jaar en ouder

4. Hoeveel jongeren (12-18 jaar) zijn slachtoffer van verkeringsgeweld?
  - a. 1 : 15
  - b. 1 : 5
  - c. 1 : 25

5. Is er een samenhang tussen het risico op verkeringsgeweld en het opleidingsniveau van de slachtoffers en daders?
  - a. ja, daders en slachtoffers zijn vaker laag opgeleid
  - b. nee, er is geen samenhang
  - c. ja, daders zijn vaker laag opgeleid, maar voor slachtoffers is er geen samenhang

6. Speelt etniciteit een rol in het risico om slachtoffer te worden van verkeringsgeweld?
  - a. ja, jongeren van allochtone afkomst lopen meer risico
  - b. nee, etniciteit speelt geen rol
  - c. ja, verkeringsgeweld komt vaker voor bij jongeren van autochtone afkomst

7. Zijn meisjes vaker slachtoffer van verkeringsgeweld?
  - a. nee, jongens en meisjes lopen even veel risico
  - b. ja, meisjes zijn vaker slachtoffer, jongens vaker dader
  - c. nee, jongens zijn vaker slachtoffer

---

² Pas deze vraag aan de eigen regionale situatie aan.

SOCIALE KAART REGIO NIEUWE WATERWEG NOORD

ADVIES & INFORMATIE

- Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld Nieuwe Waterweg Noord
Van Swindensingel 40
3112 RJ Schiedam
(010) 473 65 65
info@huiselijkgeweldnwn.nl
www.huiselijkgeweldnwn.nl
- Advies en Meldpunt Kindermishandeling
Glashaven 66
3011XK Rotterdam
(010) 412 81 10
- Allochtone Vrouwen Telefoon Rijnmond
Telefonische hulpdienst in eigen taal
(010) 436 34 44
- Bureau Slachtofferhulp Rijnmond
Westersingel 18
3014 GP Rotterdam
0900 0101 (lokaal tarief)
www.slachtofferhulp.nl
- Kindertelefoon Rotterdam
(010) 4144204
Rotterdam@kindertelefoon.nl
- GGD Nieuwe Waterweg Noord, afdeling GB
Postbus 3051
3130CB Vlaardingen
(010) 248 80 80
info@ggdnwn.nl
www.ggdnwn.nl

BEGELEIDING EN BEMIDDELING

- Schoolmaatschappelijk werk (Bureau Jeugdzorg)
Noordvest 18
3111PH Schiedam
(010) 434 88 99
- Algemeen maatschappelijk werk
Maatschappelijke Dienstverlening Nieuwe Waterweg
Van Swindensingel 40
3112 RJ Schiedam
(010) 473 10 33
info@mdnw.nl
www.mdnw.nl

- GGD Nieuwe Waterweg Noord, afdeling JGZ
Postbus 3051
3130CB Vlaardingen
(010) 248 80 80
info@ggdnwn.nl
www.ggdnwn.nl
- Social Team
Steunpunt Onderwijs
Burg. Van Haarenlaan 1155
3118 GG Schiedam
(010) 470 51 62
info@steunpuntonderwijs.nl
- Politie Rotterdam Rijnmond
District Schiedam
Jeugd- en Zedenzaken
Bijdorpplein 1
3100 EB Schiedam
(010) 274 02 78

OPVANGMOGELIJKHEDEN

- Nood Opvang Centrum Vlaardingen
(010) 435 50 00

BEHANDELING VAN JONGEREN DIE SLACHTOFFER ZIJN VAN HUISELIJK GEWELD

- RIAGG Rijnmond Noord West
Westhavenkade 85
3133 AV Vlaardingen
(010) 445 34 53
Afdeling jeugd (010) 445 34 53

EVALUATIEFORMULIER VOOR DE DEELNEMERS

Graag willen we uw mening weten over de training 'Loving me, loving you'. De op- en aanmerkingen kunnen bijdragen aan verbeteringen. Daarom verzoeken we u de onderstaande vragen in te vullen.

1. In welke klas(sen) geeft u les?

2. In welk vak geeft u les?

3. Met welke verwachtingen bent u naar de training gekomen?

4. Zijn uw verwachtingen ten aanzien van de training uitgekomen?

- Ja
- beetje
- nee

5. Hoe beoordeelt u de training als geheel?

- onvoldoende
- voldoende
- goed

Opmerkingen:

6. Wat vond u van de lengte van de training?

- te kort
- goed
- te lang

Opmerkingen:

7. Wat vond u van de accommodatie?

- onvoldoende
- voldoende
- goed

Opmerkingen:

8. Wat vond u van de organisatie van de training?

- onvoldoende
- voldoende
- goed

Opmerkingen:

9. Wat vond u van de keuze van de onderwerpen:

- goed
- niet goed

Gemiste onderwerpen:

10. Hoe vond u de verdeling tussen theorie en vragen/opdrachten?

- te veel theorie
- goed
- te weinig theorie

Opmerkingen:

11. Was er voldoende aandacht voor het behalen van de trainingsdoelen?

Vergroten van kennis over achtergronden van relatiegeweld

- onvoldoende   voldoende   goed

Bewustwording van eigen attitude, normen en waarden

- onvoldoende   voldoende   goed

Vertrouwd raken met lesmateriaal 'Loving me , loving you'

- onvoldoende   voldoende   goed

Signaleren, opvang en verwijzen

- onvoldoende   voldoende   goed

Opmerkingen:

12. Wat vond u van de afzonderlijke programmaonderdelen

	Onvoldoende	Voldoende	Goed
Kennisquiz	☐	☐	☐
Inleiding	☐	☐	☐
Film en nabespreking	☐	☐	☐
Oefening 'normen en waarden'	☐	☐	☐
Theorie: de geweldsspiraal	☐	☐	☐
Kennismaking met lesmateriaal	☐	☐	☐
Signaleren	☐	☐	☐
Sociale kaart	☐	☐	☐

13. De presentatie van de trainers was:

- onvoldoende
- voldoende
- goed

Opmerkingen:

14. Kunt u benoemen wat de punten van kritiek (positief en negatief) zijn op de trainers?

a.

b.

c.

d.

15. Wat heeft u aan deze training gehad?

- niets
- beetje
- veel
- heel veel

Opmerkingen:

Samenvattend, wat geeft u als rapportcijfer voor deze training? (omcirkel)

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

Bedankt voor het invullen.

S.v.p. het formulier inleveren bij Anja Bakker of Nijs de Graaff

DEEL 2: OUDERBIJEENKOMST 'LOVING ME, LOVING YOU'

1. INLEIDING

Met dit draaiboek kan een ouderavond gerealiseerd worden op een school waar het project 'Loving me, loving you' wordt uitgevoerd. Dat betekent dat de ouderavond alleen is bedoeld voor ouders van leerlingen uit klassen waar 'Loving me, loving you' wordt behandeld.

Een deel van het programma zal informatie geven over het project 'Loving me, loving you'. Maar op een ouderavond is ook ruimte voor een actieve inbreng van ouders en een dialoog tussen ouders en school. Relationele vorming en preventie van verkeringsgeweld is immers een gedeelde verantwoordelijkheid. De school kan door deze dialoog een beter beeld krijgen van de vragen die bij ouders leven. En de ouders krijgen op zo'n avond de gelegenheid zich te laten informeren over wat hun kinderen op school aan informatie krijgen over de leuke en minder leuke kanten van relaties.

2. DE ORGANISATIE

Om een ouderavond goed te laten verlopen is naast de inhoud ook de organisatie van belang. Hieronder volgt een aantal aandachtspunten die als een checklist gebruikt kunnen worden.

2.1 WEL OF GEEN OUDERAVOND OVER VERKERINGSGEWELD?

Het actief betrekken van ouders bij 'Loving me, loving you' levert een belangrijke meerwaarde bij het behalen van de doelstellingen van het programma. Sommige scholen voelen er echter weinig voor een ouderavond over het onderwerp 'verkeringsgeweld' te organiseren. Bijvoorbeeld omdat het onderwerp gevoelig ligt bij een deel van de ouders of omdat een school al van te voren denkt dat voor zo'n onderwerp weinig belangstelling is. Als deze knelpunten spelen, dan kan overwogen worden het onderwerp in te bedden in een breder thema, bijvoorbeeld 'Omgaan met pubers', of te koppelen aan een voor veel ouders aansprekend thema.

Voor de volgende onderwerpen is bij veel ouders interesse:

- voor het eerst verliefd
- cultuurverschillen binnenshuis-buitenshuis veilig uitgaan
- middelengebruik
- opgroeien als man in een andere cultuur (man als hoofd van het gezin)
- veilig internetten
- pesten en gepest worden
- schoolprestaties
- pubergedrag (onverschilligheid, opstandigheid, verbaal geweld, extreem stil zijn)
- problemen (zelfbeschadiging, overmatig middelengebruik, zelfmoord, loverboy/jeugdprostitutie, groepsverkrachting)

Verder zal voldoende aandacht moeten worden geschonken aan de werving voor een ouderavond. Maak een pakkende uitnodigingsbrief en benader ouders die niet reageren persoonlijk.

Door ouders tijdig te informeren en gebruik te maken van de huiswerkopdrachten uit het leerlingenboekje, kunnen zij al in een vroeg stadium bij het project betrokken worden. In het lesmateriaal zijn opdrachten opgenomen die leerlingen met of via een gesprek met hun ouders kunnen beantwoorden. Bijvoorbeeld een interview met ouders over "de ideale liefde", ruzie maken etc.

Tips

- organiseer de ouderavond in samenwerking met de leerlingen en/of voor ouders en leerlingen samen. Een presentatie van de leerlingen zelf op de ouderavond kan voor ouders drempelverlagend werken
- zet de uitnodigingsbrief ook op de website van de school

Voor het werven van allochtone ouders:

- betrek allochtone docenten en ouders waarmee u al contact heeft bij de werving
- vertel de leerlingen dat de ouderavond belangrijk is
- zorg ervoor dat er ouders of leerkrachten aanwezig zijn die als tolk kunnen optreden
- richt de uitnodiging in de thuistaal aan de moeder of vader persoonlijk
- leg uit wie er aanwezig zijn en vermeld daarbij ook de namen van de tolken

2.2 WANNEER EEN OUDERAVOND OVER 'LOVING ME, LOVING YOU'?

De ouderavond over 'Loving me, loving you' vindt bij voorkeur na afloop van de lessen in de klas plaats. Ouders kunnen dan geïnformeerd worden over het verloop van de lessen, de reacties van de leerlingen en de manier waarop de ouders ermee verder kunnen. Indien tijdens de workshops gefilmd is, moet bij de planning van de ouderavond rekening worden gehouden met de tijd die nodig is om de beelden te monteren. De ouderavond kan dan circa 6 weken na de workshops plaatsvinden.

Als er niet gefilmd wordt tijdens de workshops kan de ouderavond eventueel ook voorafgaand aan het leerlingenproject worden gegeven. De avond is dan bedoeld als presentatie van het project. Een voordeel hiervan is dat ouders op de hoogte zijn van het project en er daarop beter in kunnen spelen in de thuissituatie. Het kan ook bedreigend zijn voor sommige leerlingen, omdat hun ouders nu op de hoogte zijn van de aandacht die de school geeft aan relatiegeweld. Misschien zijn er leerlingen die bang zijn voor reacties van hun ouders of zelfs bang zijn de lessen niet te mogen bijwonen. Dit kan vermeden worden als de ouderavond na de laatste les plaatsvindt.

2.3 WIE PRESENTEERT DE OUDERAVOND?

De ouderavond kan natuurlijk door de school zelf worden gepresenteerd. Een andere mogelijkheid is de presentatie (gedeeltelijk) in handen te geven van een deskundige die daarvoor wordt uitgenodigd. Dat kan bijvoorbeeld een GGD-medewerker zijn, een schoolmaatschappelijk werker, een medewerker van het Riagg of een medewerker van het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld.

2.4 BENODIGDHEDEN EN KOSTEN

Voor een ouderavond zijn de volgende faciliteiten nodig:

- voldoende grote ruimte
- mogelijkheden om ouders in kleine groepjes te laten discussiëren
- televisie met video- of dvd-afspeelapparatuur
- eventueel PC met Powerpoint
- ter inzage leerlingenboekjes 'Loving me loving you'
- eventueel folders

Wat de kosten betreft is het belangrijk rekening te houden met eventuele vergoeding aan de gastspreker.

3. CHECKLIST VOORBEREIDING

- Uitnodigen gastspreker(s)
- Bestellen en bekijken dvd 'Loving me, loving you'
- Doornemen achtergrondinformatie uit de docentenhandleiding
- Afspraken taakverdeling:
  - verslaglegging avond
  - openen avond
  - inleiden avond
  - leiden discussie (plenair/subgroepen)
  - terugkoppelen discussie
  - afsluiten avond

Tips

Zorg voor een duidelijke verslaglegging van de inleidingen, de discussies en punten die ouders eventueel aandragen. Noteer de meest opvallende punten eventueel op een flip-over.

Gebruik het verslag bij de afsluiting van de avond en voor het schrijven van een verslag in de schoolkrant of nieuwsbrief of op de website van de school.

Introduceer de persoon die het verslag gaat schrijven aan het begin van de avond.

4. DE OUDERAVOND

Elke school heeft zijn eigen schoolcultuur en schoolklimaat. Het is belangrijk dat de opzet en organisatie van de ouderavond hierbij aansluiten. Daarom is dit draaiboek opgebouwd uit verschillende modules, elk met een duur van circa één uur. Scholen kunnen zelf een keuze maken uit de verschillende modules of modules combineren, zodat de ouderavond 'op maat' kan worden gegeven.

Tips

Richt een foldertafel in met daarop foldermateriaal van Riagg, BJZ, GGD en Advies- en Steunpunt Huiselijk geweld.

Exposeer de werkstukken die de leerlingen tijdens de lessen hebben gemaakt.

4.1 MODULE 1: ALGEMENE INFORMATIE OVER 'LOVING ME, LOVING YOU' EN PRESENTATIE DVD

Programma

1. Welkom door school	5 minuten
2. Korte inleiding	5 minuten
3. Dvd, eerste deel	15 minuten
4. Informatie over project (lesmateriaal laten zien)	5 minuten
5. Workshopdeel dvd	10 minuten
6. Ervaringen met het project op school	10 minuten
7. Afsluiten	5 minuten
Totaal	60 minuten

1. Welkom

School heet de ouders welkom, vertelt hoe het programma er uit ziet en stelt eventueel de gastspreker voor.

2. Korte inleiding

De meeste kinderen uit de tweede klas hebben nog geen verkering, toch willen we nu al aandacht besteden aan dit onderwerp. Waarom? Verliefd worden/zijn is een belangrijk onderwerp van gesprek bij jongeren, maar ook in de media en op tv (soaps). Eventueel voorbeelden uit media aanhalen: groepsverkrachtingen, problemen n.a.v. internetcontacten, loverboys, verkeringsgeweld.

Als de eerste liefde goed verloopt, is de kans groot dat het in de rest van het leven ook goed gaat in relaties; is de eerste liefde een drama, dan loop je kans dat het tobben blijft met relaties.

Vaak is al in de verkeringstijd te voorspellen dat een relatie problemen kan gaan geven. Bijvoorbeeld omdat een jongen of een meisje zijn of haar verkering probeert weg te houden van andere vrienden en van familie. Of uw dochter of zoon heeft verkering met iemand die zich overal mee bemoeit en overal kritiek op heeft. Of u krijgt het idee dat uw kind wordt overheerst door haar vriend of vriendin en alleen nog maar doet wat hij/zij zegt. Of ze hebben regelmatig ruzie. Wat in de verkeringstijd begint als een uit de hand gelopen ruzie, kan in het slechtste geval uiteindelijk leiden tot huiselijk geweld. Uit onderzoek onder vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld blijkt dat de mishandelende partner in veel gevallen het eerste 'echte' vriendje was. Dat geldt ook voor het meisje wiens verhaal u straks hoort in de film. U ziet in de film ook stukjes uit de theatervoorstelling die de kinderen bij de start van het project hebben gezien.

3. Dvd laten zien

4. Informatie over project

(Eventueel ouders laten reageren). Wij vinden het belangrijk dat jongens en meisjes meer gaan nadenken over verkeringsgeweld en hoe je dat kan voorkómen. Hoe hou je het leuk, ook voor de toekomst. Want ook al heeft uw kind nu nog geen verkering, ooit zal dat er een keer van komen. 'Loving me loving you' niet alleen bedoeld voor leerlingen, maar we willen ook graag ouders bij het project betrekken. Als je als 14/15-jarige redelijk goed met je ouders op kunt schieten en met hen kan praten over problemen en leert hoe je op een goede manier problemen op kan lossen, dan heeft dat een positief effect op latere relaties. Ook voor pubers zijn ouders nog steeds de belangrijkste personen in hun leven. En ouders zijn ook vaak de eersten die het merken, als er iets met hun kind niet helemaal pluis is.

Het project 'Loving me, loving you' bestaat uit het theaterstuk, een workshop met de leerlingen en lessen in de klas. Het leerlingenboekje bij dit lespakket gaat over verkering, liefde en hoe je het leuk kunt houden. Het is bedoeld voor jongeren die n t zijn begonnen met relaties, of die daar op korte termijn aan toe zullen zijn. Jongeren worden door het boekje geprikkeld om na te denken over relaties, vooroordelen, jaloezie, trouw, enzovoort. Met de relatietest kunnen de jongeren zelf ontdekken hoe het er in hun eigen relatie voor staat. Bovendien geeft het boekje praktische tips voor het geval hun eigen relatie of die van hun vriend of vriendin uit de hand dreigt te lopen. Het maakt leerlingen bewust van de mogelijke problemen die in relaties kunnen ontstaan.

Nadat de leerlingen gewerkt hebben met het lesmateriaal is het de bedoeling dat:

- leerlingen beschikken over basale informatie over (het ontstaan van) relatiegeweld en het voorkómen ervan
- leerlingen kunnen praten over verliefdheid en (hun eigen) relaties
- leerlingen de kwaliteit van relaties in de klas (en onderling) kunnen bespreken
- leerlingen signalen herkennen van een (beginnend) gewelddadige relatie
- leerlingen weten dat er alternatieven zijn voor gewelddadig gedrag in relaties

Van de workshop zijn filmopnames gemaakt, die we nu laten zien.

5. Tweede deel dvd

6. Ervaringen met het project 'Loving me loving you' op school

Laat ouders eerst reageren op de dvd en biedt ruimte om vragen te stellen. Indien er weinig vragen komen neemt de gespreksleider het initiatief. Hij of zij stelt vragen aan de docent en/of de schoolmaatschappelijk werker over de ervaringen in de klas en de interne zorgstructuur op school. Zo mogelijk worden ook ouders in het gesprek betrokken.

Aan bod kunnen komen: een terugblik op het theaterstuk, ervaringen in de klas met de opdrachten, reacties van leerlingen, wat doet de school wanneer er bij een leerling een probleem wordt gesignaleerd, welke rol heeft het schoolmaatschappelijk werk.

7. Afsluiten

De gespreksleider vraagt aan iedere ouder in een paar woorden te zeggen wat hij/zij van de avond heeft gevonden. Bedankt de ouders voor hun aanwezigheid en bijdrage.

4.2 MODULE 2: INTERACTIEVE WERKVORM OVER DE LEUKE EN MINDER LEUKE KANTEN VAN VERKERING

Programma

1. Inleiding	5 minuten
2. In subgroepen stellingen bespreken	40 minuten
3. Plenaire nabespreking en beantwoording vragen	10 minuten
4. Afsluiten	5 minuten
Totaal	60 minuten

1. Inleiding

Vaak is al in de verkeringstijd te voorspellen dat een relatie problemen kan gaan geven. Bijvoorbeeld omdat een jongen of een meisje zijn of haar verkering probeert af te sluiten van andere vrienden en van familie. Of uw dochter of zoon heeft verkering met iemand die zich overal mee bemoeit en overal kritiek op heeft. Of u krijgt het idee dat uw kind wordt overheerst door haar vriend of zijn vriendin. Of ze hebben regelmatig ruzie. Of de vriend of vriendin van uw kind blijft heel vaag als u iets vraagt over zijn achtergrond.

Wat in de verkeringstijd begint als een uit de hand gelopen ruzie, kan in het slechtste geval uiteindelijk leiden tot huiselijk geweld. Uit onderzoek onder vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld blijkt dat de mishandelende partner in veel gevallen het eerste 'echte' vriendje was. Wij vinden het daarom belangrijk dat zowel kinderen als hun ouders de signalen herkennen en daar met elkaar over praten. De stellingen waarover u straks met elkaar in discussie gaat zijn ook door de leerlingen in de klas besproken. In de nabespreken komen we daar nog op terug.

2. In subgroepen stellingen bespreken

Ouders worden in subgroepen van ongeveer 8 personen ingedeeld. Elke subgroep heeft een gespreksleider. Aan de hand van stellingen worden signalen besproken en gediscussieerd over wat je als ouder kan doen/wat de school kan doen.

Benodigd materiaal:

- bord of flip-over
- krijt of stiften
- kaars met lucifers of aansteker
- rode, groene en witte kaartjes (1 van elke kleur per deelnemer)
- briefjes met stellingen

Stellingen

1. Het is de normaalste zaak van de wereld om in de tweede of derde klas verkering te hebben.
2. Jaloers zijn is een teken van echte liefde.
3. Je kunt alleen zelf bepalen wat er wel en niet hoort in de liefde.
4. Als een ander echt van je houdt, voelt hij of zij jou meestal vanzelf aan.
5. Meisjes zeggen nooit eens gewoon wat ze zelf willen.
6. Ruzie is vervelend, maar in een goede relatie is het geen probleem.
7. Een goede oplossing voor ruzie is gewoon maar 'sorry' zeggen, ook al meen je het niet echt.
8. Als je vriend(in) dingen voor zichzelf wil doen, is er eigenlijk iets mis in je relatie.
9. Als je geslagen wordt door je vriend(in) is dat meestal je eigen schuld.

Opdracht

Leg het briefje met de stelling ter discussie in het midden van de tafel. Elke deelnemer heeft een groen, een rood en een wit kaartje. Iedereen legt dat kaartje op tafel dat het dichtst aansluit bij zijn/haar mening. Groen = mee eens, rood = niet mee eens, wit = geen mening.

Toets de verschillen van meningen. Na een korte discussie krijgt iedereen de mogelijkheid om van kaart te veranderen. Zet in het midden van de tafel een kaars die elke deelnemer kan uitblazen als hij/zij vindt dat er te veel wordt afgeweken van de zaak of de stelling voldoende besproken is. Op het bord of de flip-over schrijf je de stelling en de pro en contra's.

3. Plenaire nabespreking en beantwoorden van vragen

Na het stellingenspel komen de ouders terug in de grote ruimte. De gespreksleiders geven kort een impressie van wat er in de subgroepen aan de orde is geweest. Reacties van ouders worden vergeleken met de reacties van de leerlingen op de stellingen. In de nabespreking kan ingegaan worden op de voortekenen van verkeringsgeweld (zie docentenhandleiding). Zet deze voortekenen eventueel op de flip-over. Vervolgens is er voor de ouders nog gelegenheid om vragen te stellen.

4. Afsluiten

De gespreksleider vraagt aan iedere ouder in een paar woorden te zeggen wat hij/zij van de avond heeft gevonden. Bedankt de ouders voor hun aanwezigheid en bijdrage.

4.3 MODULE 3: ADVIES EN STEUNPUNT HUISELIJK GEWELD

Medewerkers van het steunpunt geven voorlichting over huiselijk geweld. Hierbij kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van de film 'Gevaarlijke liefde'.

De film 'Gevaarlijke liefde' maakt de problematiek van huiselijk geweld invoelbaar en bespreekbaar. De hoofdpersonen zijn mensen die zelf de invloed van huiselijk geweld op hun leven hebben ervaren en in de film duidelijk maken wat dit voor hen heeft betekend. Vier slachtoffers en een pleger vertellen over het ontstaan van de relatie en het geweld, het voortduren van het geweld, hoe zij geprobeerd hebben het geweld te stoppen, waar ze hulp gezocht hebben en over hun huidige leven.

'Gevaarlijke liefde' is te bestellen bij Bosch Film: www.boschfilm.nl.

4.4 MODULE 4: DE INTERNE ZORGSTRUCTUUR OP SCHOOL

Wat is de rol van de school wanneer het gaat over thema's als relationele vorming, preventie van relatiegeweld e.d.? Wat zijn de procedures wanneer er problemen worden gesignaleerd? Welke opvang, begeleiding en hulpverlening zijn er?

Deze module kan worden ingevuld door het schoolmaatschappelijk werk in samenwerking met school.

BIJLAGE: VOORBEELD UITNODIGINGSBRIEF AAN OUDERS

Plaats en datum van schrijven

Betreft: Ouderavond voor ouders en verzorgers van leerlingen van (klas), op (datum)

Geachte ouder of verzorger,

Met deze brief willen wij u uitnodigen voor de ouderavond op (datum) die in (ruimte) op school gehouden zal worden. Het project 'Loving me, loving you' waaraan uw kind heeft meegedaan, wordt op deze avond met u doorgenomen.

De avond wordt verzorgd door..... De docent die het project op school heeft begeleid en de mentor van de klas van uw kind zijn ook aanwezig.

Op de ouderavond worden de filmopnames vertoond die voor dit project in de klas gemaakt zijn. Het programma van de avond ziet er als volgt uit:

(Programma)

Tijdens de avond kunt u aan de gastspreker(s) en de docenten vragen stellen over het project en over de rol van school met betrekking tot thema's als relationele vorming.

Daarnaast kunnen ouders op deze avond met elkaar van gedachten wisselen over hoe je als ouders het beste kunt omgaan met een verliefde puberzoon of –dochter.

Wij stellen uw aanwezigheid tijdens deze ouderavond dan ook zeer op prijs.

Onder aan deze brief vindt u een aanmeldingsstrookje.

Hoogachtend,

(naam docent)

Ik kom op .... (datum) naar de avond over 'Loving me, loving you' met .... personen.

Naam:

Ouder/voogd van:

Klas: